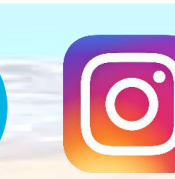

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-73

1

06.01.2024 शनिवासरः वि.सं. २०८० पौषकृष्णः दशमी पौषः 22 प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

भाजपादलस्य
राष्ट्रीयध्यक्षस्य
जगतप्रकाशनडुवर्चस्य
सोलने पथप्रदर्शनम्
जनसभा च,

महर्षिपाणिनि- विश्वविद्यालये
योगेश्वरश्रीकृष्ण भवने
संस्कृतध्येयवाक्यानां
विश्लेषणम् इति
विषयिण्याः त्रिदिवसीय-
राष्ट्रीय- कार्यशाला

|| श्रीरामायणकथा ||
लङ्काकाण्डम्!
(षट्पञ्चाशत्तमः सर्गः)
हनुमन्मुखात् सीतायाः
शुभसंवादप्राप्तिः

धर्मसंस्कृतिः

लक्ष्मीनारायणमन्दिरम्
चम्बा हि.प्र.

भारतमण्डपमे १ फरवरीतः ३ फेब्रुवरीपर्यन्तं भारतगतिशीलवैश्विकप्रदर्शनी२०२४

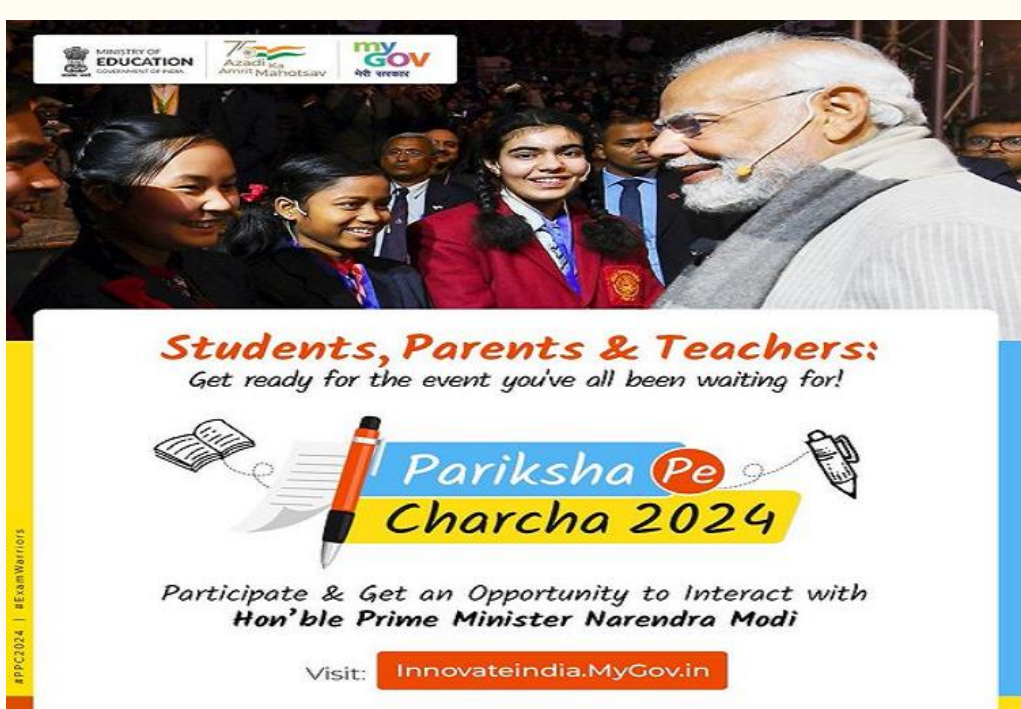
भारतस्य गतिशीलपारिस्थितिकीतन्त्राणां
वैश्विककेन्द्रत्वेन भारतस्य वर्धमानां
भूमिकां प्रकाशयितुं आगामिमासे
“भारतगतिशीलवैश्विकप्रदर्शनी२०२४”
इति आयोजनं भविष्यति। इयं
त्रिदिवसीयं प्रदर्शनी फेब्रुवरी-मासस्य
प्रथमदिनात् फेब्रुवरी-मासस्य
तृतीयदिनपर्यन्तं नूतनदिल्लीनगरस्य
भारतमण्डपमे भविष्यति।

नवदिल्लीनगरे पत्रकारेभ्यः अस्य विषये सूचनां दत्त्वा केन्द्रीयव्यापार-उद्योगमन्त्री
पीयूषगोयलः अवदत् यत् भारतीयवाहन-उद्योगस्य बहवः उपलब्धयः आविष्काराः च
अस्मिन् प्रदर्शने प्रदर्शिताः भविष्यन्ति।
अस्मिन् अवसरे श्री गोयलः देशस्य वाहन-उद्योगे २५ प्रतिशतं निर्यातं प्राप्तुं न निर्भरं भवेत्
अपितु वाहनक्षेत्रे न्यूनातिन्यूनं ५० प्रतिशतं निर्यातं प्राप्तुं सर्वप्रयत्नाः करणीयः इति
बोधितवान्। अस्मिन् समये श्री पीयूषः प्रदर्शनीयाः परिचयचिह्नस्य, पुस्तिकायाः च
अनावरणं कृतवान्। अस्मिन् प्रदर्शने ५० तः अधिकाः देशाः भागं गृह्णन्ति।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी इत्यस्य परीक्षा पे चर्चायाः सप्तमसंस्करणस्य कृते MyGov पोर्टल् इत्यत्र एककोटितः अधिकानि पञ्जीकरणानि

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी इत्यस्य
परीक्षा पे चर्चायाः सप्तमसंस्करणस्य
कृते MyGov पोर्टल् इत्यत्र
एककोटितः अधिकानि
पञ्जीकरणानि प्राप्तानि। अस्य
कार्यक्रमस्य आयोजनम् अस्मिन् मासे
२९ दिनाङ्के भविष्यति।
शिक्षामन्त्रालयेन उक्तं यत् अस्मिन्
वर्षे चतुःसहस्राधिकाः प्रतिभागिनः
प्रधानमन्त्री मोदी इत्यनेन सह चर्चा

करिष्यन्ति। मन्त्रालयानुसारं नवदिल्लीनगरस्य भारतमण्डपमे कार्यक्रमस्य आयोजनं
भविष्यति। चर्चायां भागं ग्रहीतुं MyGov पोर्टल् इत्यत्र 11 दिसम्बर 2023 तः अस्मिन्
मासे 12 पर्यन्तं 6 तः 12 पर्यन्तं कक्षायाः छात्राणां, शिक्षकाणां, अभिभावकानां च कृते
प्रश्नोत्तरप्रतियोगिता आरम्भा अस्ति। अस्मिन् द्विसहस्रपञ्चाशत् चयनितप्रतिभागिभ्यः
परीक्षाविषये चर्चासामग्री प्रदत्ता भविष्यति यस्मिन् प्रधानमन्त्रिणा हिन्दी-आङ्ग्लभाषायां
लिखितं "परीक्षायोद्धा" इति पुस्तकं प्रमाणपत्रं च भविष्यति।

मन्त्रालयेन उक्तं यत् परीक्षा पे चर्चा कार्यक्रममात् पूर्वं १२ जनवरीतः राष्ट्रिययुवादिवसस्य
२३ दिनाङ्कपर्यन्तं विद्यालयस्तरस्य विभिन्नानि कार्याणि आयोजितानि भविष्यन्ति। २३
जनवरी दिनाङ्के नेताजीसुभाषचन्द्रबोसस्य जन्मदिवसस्य अवसरे देशस्य पञ्चशतजिल्हेषु
चित्रकलाप्रतियोगिता भविष्यति।

अस्मिन् कार्यक्रमे भारतात् विदेशेभ्यः च छात्राः, शिक्षकाः, अभिभावकाः च
प्रधानमन्त्रिणा सह विद्यालयात् परं परीक्षासम्बद्धेषु विषयेषु, जीवनस्य चुनौतीषु च चर्चा
कुर्वन्ति। परीक्षा पे चर्चा प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी इत्यस्य परीक्षायोद्धा अभियानस्य भागः
अस्ति यस्योद्देश्यं युवानां कृते तनावमुक्तं वातावरणं निर्माणं वर्तते।

केन्द्र-सर्वकारेण पृथ्वी- विज्ञान-योजनायाः क्रियान्वयनाय निर्णयः निर्णीतः

सर्वकारेण सप्तनवत्यधिक- सप्तशतोत्तर-
चतुःसहस्र- कोटि- रूप्यकामिकायाः पृथ्वी-
विज्ञान- योजनायाः क्रियान्वयनाय निर्णयः
निर्णीतः। केन्द्रीय-मन्त्रिमण्डलस्य उपवेशनेऽस्मिन्
अयं निर्णयः स्वीकृतः। अस्यां योजनायां सम्प्रति
पञ्च एव परियोजनाः सम्मिलिताः सन्ति। तासु
वातावरण- जलवायु- अनसन्धानं, मॉडलिंग-
आब्जर्विंग- सिस्टम्स एण्ड सर्विसेज- एसीआर
सागरीय- सेवाः, प्रौद्योगिकी- संसाधने,
अनुसन्धान- शिक्षा- प्रशिक्षण- आउटरीच-
तिपादयः समाविष्टाः सन्ति। अस्याः पृथ्वीविज्ञान-
योजनायाः उद्देश्यं भू-प्रणाली- परिवर्तनयोः
महत्वपूर्णान् संकेतान् उल्लिखितुं वातावरणस्य,
सागरस्य, भू-मण्डलस्य, हिम-मण्डलस्य अपि च
पृथिव्याः दृढतर- भागस्य अवलोकनमस्ति।

केरलराज्ये पथपरिवहन- राजमार्गमन्त्रीनितिनगडकरी १४६४ कोटिरूप्यकाणां १२ राष्ट्रियराजमार्गपरियोजनानां

उद्घाटनं शिलान्यासं च कृतवान्

पथपरिवहनराजमार्गमन्त्री नितिनगडकरी देशे
उत्तममार्गसंरचनायाः महत्त्वं रेखांकितं कुर्वन्
अवदत् यत् एतेन पर्यटनस्य सम्भावनायां
विकासः भविष्यति, वृत्त्यावसराणां सृजने च
सहायता भविष्यति। केरलराज्ये 1,464
कोटिरूप्यकाणां 12 राष्ट्रियराजमार्गपरियोजनानां
उद्घाटनं कृत्वा शिलान्यासानन्तरं
साक्षात्प्रसारणद्वारा श्री गडकरिणा उक्तं यत्
राज्यस्य परिदृश्यं परिवर्तयिष्यमाणानां विविधानां
परियोजनानां आरम्भस्य प्रस्तावः अस्ति। श्री
नितिनगडकरिणा उक्तं यत् परियोजनानां कृते
भूमिप्राप्तिः एकः प्रमुखः बाधकः अस्ति यस्य कृते
केरलसर्वकारः पूर्णसहायतां प्रददाति। मुम्बई-
कन्याकुमारी-गलियारा इत्यस्य प्रगतिविषये सः
अवदत् यत् तस्य कार्यस्य १० प्रतिशतं एव
अवशिष्टम् अस्ति, तस्य ६४४ कि.मी. समर्पितासु
परियोजनासु बोडिमेट्टु-मुन्नर-राष्ट्रीयराजमार्गस्य
उन्नयनं, चेरुथोनी-नद्याः उपरि स्थितस्य सेतोः
उन्नयनं, जलप्लावनसमये
अत्यधिकरूपेण प्रभावितम् आसीत्,

सुभाषितम्

यदि सन्ति गुणाः पुंसां
विकसन्त्येव ते स्वयम्।
न हि कस्तूरिकामोदः शपथेन
विभाव्यते।

भावार्थ- "मनुष्य के गुण अपने आप
फैलते हैं, बताने नहीं पड़ते। जिस
तरह कस्तूरी की गंध सिद्ध नहीं
करनी पड़ती।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

भाजपादलस्य राष्ट्रीयध्यक्षस्य जगतप्रकाशनड्डावर्यस्य सोलने पथप्रदर्शनम् जनसभा च, कार्यकर्तृषु पूरितः उत्साहः

भागं स्वीकुर्वन्। जगतप्रकाशनड्डावर्यस्य प्रवासेन कार्यकर्तृषु उत्साहः वर्तते।

भारतस्य विभाजकाः भारतं

योजयतु न्याययात्रा कुर्वन्ति- नड्डा

नड्डा उक्तवान् यत् अहं ज्ञातवान् यत् अधुना राहुलगांधी भारतं योजयतु न्याययात्राम् आहरति। भारतं भङ्गयितुं ये शिलाखण्डं न त्यक्तवन्तः ते अधुना भारतं योजयतु न्याययात्रां कुर्वन्ति। नड्डा इत्यनेन उक्तं यत् भारतविरोधि मार्गं गृह्णन्तः जनानां समर्थनार्थं यावत् सः देशात् क्षमायाचनां न करोति तावत् मार्गं निष्कासयितुं कोऽपि लाभः नास्ति।

जनैः बघेलः गहलोतः च गृहे उपावेशितौ

जेपीनड्डा इत्यनेन उक्तं यत् भूपेशबघेलः निर्धनानाम् कृते दत्ताः केन्द्रसर्वकारस्य योजनाः स्थगितवान्, अतः छत्तीसगढस्य जनाः तं तस्य सर्वकारं च निलम्बितवन्तः। राजस्थानस्य जनाः अवगतवन्तः यत् गहलोतस्य सर्वकारः दमनकारी सर्वकारः अस्ति। महिलाभिः युवभिः सह च अन्यायकर्त्री सर्वकारः अस्ति। १९ वारं प्रश्नपत्रस्य रहस्योद्घाटनम् अभवत्, कोऽपि नियुक्तिः न अभवत्, अतः राज्यस्य जनाः तं गृहे उपावेशितवन्तः।

हिमसंस्कृतवार्ता:- सोलनम्। भाजपादलस्य राष्ट्रीयध्यक्षः जेपीनड्डा शुक्रवासरे सोलननगरं प्राप्तवान्। यदा नड्डा सोलनं प्राप्तवान् तदा भाजपानेतारः कार्यकर्तारः च तस्य हार्दिकं स्वागतं कृतवन्तः। तदनन्तरं नड्डा मॉल रोडसोलनतः पुरातनबसस्थानकं यावत् पथप्रदर्शनम् कृतवान्। नड्डावर्यस्य पथप्रदर्शनस्य अवसरे नेताप्रतिपक्षः जयरामठाकुरः, प्रदेशाध्यक्ष राजीवः बिन्दलः सांसदः सुरेशकश्यपः च सहैव आसन्। सोलनस्य अनन्तरं शिमलानगरस्य पीटरहॉफ इत्यत्र नड्डा इत्यस्य अभिनन्दनं जातम्। तदनन्तरं सः भाजपा कोरसमितेः सभाम् अपि स्वीकृतवान्। संगठनात्मकजनपदात् महासुतः ३००० कार्यकर्तारः संगठनात्मकजनपदात् शिमलातः २५०० कार्यकर्तारः च पीटरहॉफ, शिमला इत्यत्र आयोजिते कार्यक्रमे

कण्डाघाटे निर्मितं भविष्यति बाबा भलकू-प्रवेशद्वारम् राष्ट्रीयराजमार्गप्राधिकरणं करिष्यति निर्माणम् मानचित्रं सज्जीकर्तुम् अधिकारिभ्यः निर्देशः

हिमसंस्कृतवार्ता:- सोलनम्। हिमाचलप्रदेशस्य सोलनजनपदस्य कण्डाघाटे प्रवेशस्थाने राष्ट्रीयराजमार्गप्राधिकरणद्वारा (एनएचएआई) बाबा भलकू- प्रवेशद्वारस्य निर्माणं भविष्यति। बाबाभलकूद्वारस्य निर्माणार्थं मानचित्रं अनुमानं च निर्मातुं सम्बन्धिताधिकारिभ्यः निर्देशः दत्ताः। तदर्थं स्वास्थ्यं- परिवारकल्याणम्, सामाजिकन्यायं, सशक्तिकरणम्, श्रमं रोजगारं च मन्त्री कर्नल डॉ. धनीराम शाण्डिलः सोलन-शिमला राष्ट्रीयराजमार्गस्य चतुष्पंक्तिराजमार्गस्य कार्यं शीघ्रं कर्तुं सम्बन्धिताधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान्। भारतीय-राष्ट्रीय-राजमार्गप्राधिकरणस्य (NHAI) अधिकारिभिः सह कण्डाघाटे एकः सभा अभवत्। डॉ. शाण्डिलः अवदत् यत् कण्डाघाटस्य प्रवेशे राष्ट्रीय-राजमार्ग- प्राधिकरणद्वारा बाबा भलकूद्वारस्य निर्माणं भविष्यति। अस्य विषये केन्द्रीयमार्गपरिवहनराजमार्गमन्त्री नितिन गडकरी इत्यस्मै सूचितम्। सः अवदत् यत् कण्डाघाटस्य राष्ट्रीयराजमार्गे ऐरिफ- कम्पनीद्वारा कन्दरायाः निर्माणं क्रियते। इयं कन्दरा ६६७ मीटरदीर्घा भविष्यति, यस्याः ४६० मीटर कार्यं सम्पन्नम् अस्ति। सः सम्बन्धित-अधिकारिभ्यः कन्दरायाः अवशिष्टं निर्माणकार्यं २०२४ तमस्य वर्षस्य अक्तूबर-मासपर्यन्तं सम्पन्नं कर्तुं निर्देशं दत्तवान्। राष्ट्रीयराजमार्गे द्वितीया समाना कन्दरा कैथलीघाटतः (शुङ्गल) कथलापर्यन्तं निर्मायते। समानायाः कन्दरायाः दीर्घता ६५० मीटरभविष्यति, यत्र ५६१ मीटर एकदिशि कन्दरायाः निर्माणं सम्पन्नम् अस्ति। कन्दरायाः अवशिष्टं कार्यं शीघ्रमेव सम्पन्नं कर्तुं सः अधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान्। सः कन्दराकार्ये सुरक्षायाः गुणवत्तायाः च विषये विशेषं ध्यानं दातुं सम्बन्धिताधिकारिभ्यः मार्गदर्शिकाः निर्गतवान्।

निर्धारितमानकानुसारं न भवति १०२, १०८ रोगीयानानां (एम्बुलेन्स) संचालनम्- कर्नलः धनीरामशाण्डिलः सेवासु उन्नयनस्य आवश्यकता वर्तते

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेशे १०२, १०८ एम्बुलेन्ससेवाः मानदण्डानुसारं न प्रचलन्ति। स्वास्थ्यमन्त्री डॉ. (कर्नल) धनीरामशाण्डिलः शुक्रवासरे १०२, १०८ एम्बुलेन्ससेवानां संचालनस्य, अनुरक्षणस्य च विषये सभायाः अध्यक्षतां कुर्वन् एम्बुलेन्ससेवाप्रदातृणां सेवासु उन्नयनस्य आवश्यकता वर्तते इति अवदत्। कम्पनी मानदण्डानुसारं रोगीयानानि न चालयति इति जनसमूहात् उपालम्भाः प्राप्ताः। एम्बुलेन्ससेवाः, तत्सम्बद्धाः सेवाः च न कार्यं कुर्वन्ति अथवा सम्यक् परिपालनं न क्रियते इति अपि अवलोकितम् अस्ति। सः अवदत् यत् एम्बुलेन्ससेवाप्रदातुः दायित्वं रोगिभ्यः आवश्यकसेवाः प्रदातुं वर्तते तथा च गुणवत्तापूर्णसेवाप्रदाने यत्किमपि त्रुटिः भवति चेत् तदर्थं सर्वकारपक्षतः दृढकार्यविधिः भविष्यति। राज्यस्य जनानां कृते जनप्रतिनिधिनां समीपं नीतं यत् एम्बुलेन्ससेवाप्रदातृणां चालितानां १०२ तथा १०८ एम्बुलेन्सयानानाम् अथवा समर्थनप्रदातृणां, जीवनवायोः कोषाणां वा अन्यचिकित्सासाधनानाम् इत्यादीनां मूलभूतसुविधानां अभावः अस्ति अथवा ततः एताः मूलभूतसुविधाः सन्ति पर्याप्तरूपेण परिपालनं न क्रियन्ते। यदि एतासु सेवासु शीघ्रमेव उन्नयनं न भवति, जनानाम् असुविधायाः कारणात् उपालम्भाः निरन्तरं भवन्ति तर्हि सेवाप्रदातुः विरुद्धं कठिनकार्याणि सुनिश्चितानि भविष्यन्ति। अस्मिन्नवसरे सचिवः स्वास्थ्यम् एम. सुधा देवी, राष्ट्रीयस्वास्थ्यमिशनस्य निदेशिका प्रियंका वर्मा, निदेशकः स्वास्थ्यसेवा डॉ. गोपालबैरी, उपनिदेशकः (कानूनी) निदेशालयः स्वास्थ्यसेवा, अंकिता वर्मा उपस्थिताः आसन्।

काङ्गड़ाविमानस्थानकस्य विस्ताराय भवतु शीघ्रता, मुख्यमन्त्रिणा नवदेहल्यां केन्द्रीयविमाननमन्त्रिणः समक्षं कृतं निवेदनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः गतदिवसे नवदेहल्यां केन्द्रीयनागरिकविमाननमन्त्री ज्योतिरादित्यः एम. सिन्धियावर्येण सह अमिलत्। मुख्यमन्त्री ए-३२० विमानसञ्चालनार्थं काङ्गड़ाविमानस्थानकस्य १३७६ मीटर तः ३०१० मीटर यावत् प्रस्तावितस्य विस्तारस्य विषये चर्चा कृतवान्। सः भारतीयविमानस्थानकप्राधिकरणेन (एएआई) विमानस्थानकस्य निर्माणार्थं शीघ्रं कार्यविधिं कर्तुं आग्रहं कृतवान्, यस्य कृते राज्यसर्वकारः भू- अधिग्रहणप्रक्रियाम् सम्पन्नं करिष्यति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः मण्डलस्य मुख्यालये अपि च जनजातीयक्षेत्रेषु हेलीपोर्ट-निर्माणार्थं कार्यं कुर्वन् अस्ति। प्रथमचरणस्य राज्ये ९ प्रस्तावितानां हेलीपोर्ट- निर्माणप्रक्रियायाः त्वरिततां कर्तुं अपि सः आग्रहं कृतवान्। सः अवदत् यत् एते चक्रविमानस्थानकानि आदिवासी- दूरस्थक्षेत्रेषु पर्यटनस्य प्रवर्धनार्थं, आपत्कालीनचिकित्सासेवाप्रदानार्थं, स्थानीयजनानाम् पर्यटकानां च हिमक्षेत्रेषु निरुद्धे सति चेत् तेषां निष्कासनं च आधारभूतानि सिद्धानि भविष्यन्ति। मुख्यमन्त्री संजौली चक्रविमानस्थानकस्य संचालनविषये अपि चर्चा कृत्वा पर्यटकानाम् सुविधायै चण्डीगढतः कुल्लूनगरं प्रति अतिरिक्तविमानयानानि आरभ्यत इति आग्रहं कृतवान्। सः अवदत् यत् सम्प्रति शिमलानगरं प्रति त्रीणि विमानयानानि, धर्मशालानगरं प्रति चत्वारि विमानयानानि, कुल्लूनगरं प्रति केवलम् एकं विमानयानं प्रचलति, यत् क्षेत्रं गच्छतां पर्यटकानाम् अत्यधिकसंख्यां विचार्य अपर्याप्तम् अस्ति। केन्द्रीयमन्त्री उक्तवान् यत् उड़ान- योजनायाः अन्तर्गतं रक्कड़, पालामपुरं, चम्बा, रिकोङ्गपियो इत्येतेषां कृते चक्रविमानस्थानकानां इत्यस्य विषये विचारः क्रियते, अग्रिमे चरणे अन्येषां विषये विचारः भविष्यति। सः मन्त्रालयस्य अधिकारिभ्यः संजौली-हेलपोर्ट-सञ्चालनस्य प्रक्रियां शीघ्रं कर्तुम् अपि निर्देशं दत्तवान्। सः राज्याय सर्वसम्भवं समर्थनं दातुम् आश्वासनं दत्तवान्।

महर्षिपाणिनि- संस्कृतवैदिकविश्वविद्यालये योगेश्वरश्रीकृष्ण भवने संस्कृतध्येयवाक्यानां विश्लेषणम् इति विषयिण्याः त्रिदिवसीय- राष्ट्रिय- कार्यशालायाः उद्घाटनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. दिनेश चौबे, उज्जयिनी। नवदेहलीस्थ भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रालयस्य आधीना भारतीयभाषासमितिः, उज्जयिनीस्थ महर्षिपाणिनि-संस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य संस्कृतशिक्षणप्रशिक्षण- ज्ञानविज्ञानसंवर्धनकेन्द्रम् इत्यनयोः संयुक्ततत्त्वाधाने चतुर्तमे दिनाङ्के प्रातः सार्धदशवादने गुरुवासरे विश्वविद्यालयस्य योगेश्वरश्रीकृष्ण भवने संस्कृतध्येयवाक्यानां विश्लेषणम् इति विषयिण्याः त्रिदिवसीय- राष्ट्रिय- कार्यशालायाः उद्घाटनम् अभवत्। विश्वविद्यालयस्य देवासमार्गस्थे परिसरे समारोहस्य शुभारम्भः वाग्देव्याः सरस्वत्याः समर्चनेन, दीपदीपनेन च जातः। तदनु वैदिकमङ्गलाचरणम्, सरस्वतीवन्दना विश्वविद्यालयस्य कुलगानञ्च अवभत्। अथितिनां स्वागतं विश्वविद्यालयस्य कुलपतिवर्येण, कुलसचिवमहोदयेन च कृतम्। कार्यशालायाः प्रस्तावना, वाचिकस्वागतम्, अतिथिपरिचयः च कार्यशालासंयोजकेन डॉ. अखिलेशकुमारद्विवेदी महोदयेन विहितम्। कार्यक्रमे मुख्यातिथिरूपेण विराजमानेन विक्रमविश्व विद्यालयस्य कुलपतिवर्येण अखिलेशकुमारपांडेयमहोदयेन उक्तं यत् संस्कृतं ज्ञान-विज्ञानस्य भाषा वर्तते। संस्कृते निहितं ज्ञानविज्ञानम् अत्यन्तं पुरातनं लोकोपकारकम् अस्ति संस्कृतस्य विज्ञानस्य च समन्वयेन भारतं पुनः विश्वगुरुः भवितुं शक्यते। संस्कृते महत्त्वपूर्णज्ञानराशिः उपनिबद्धो वर्तते। अस्याः महिम्नः सर्वेऽपि परिचिताः सन्ति। कार्यक्रमस्य अध्यक्षः विश्वविद्यालयस्य माननीयः कुलपतिः आचार्यः विजयकुमारसीजीमेनन महोदयः आसीत्। महोदयेन उक्तं यत् संस्कृतग्रन्थेषु नानाविधाविष्काराः तत्त्वरूपेण निहिताः वर्तन्ते। अतः संस्कृतम् अवश्यं पठनीयम्। आधुनिककालेऽपि संस्कृतभाषाप्रयोगस्य अनिवार्यता अनुभूयते। भारतं नानाभाषाभिः समृद्धराष्ट्रं वर्तते। संस्कृतं तासां भाषाणां मुकुटमणिः अस्ति। संस्कृते निहितानां भाषावैज्ञानिकानां तत्त्वानाम् अन्वेषणं भारते जायमानमस्ति। भारतस्य सर्वाः भाषाः संस्कृतात् उद्भूताः अनुप्राणिताः च सन्ति। कार्यशालायामस्यां भारतीयभाषासमित्याः उद्देश्यानुगुणं संस्कृतध्येयवाक्यानां सरलसंस्कृतभाषया, हिन्दी- आङ्ग्ल भाषाभ्याञ्च संसाधकैः अनुवादकार्यं सम्पादितम्। कार्यक्रमस्य सञ्चालनं समन्वयकेन डॉ. दिनेशचौबे महोदयेन, आभारप्रदर्शनं कुलसचिवेन डॉ. दिलीपसोनीमहोदयेन कृतम्। कार्यक्रमेऽस्मिन् विश्वविद्यालयस्य सर्वे विभागाध्यक्षाः आचार्याः, छात्राः, शोधच्छात्राः, नगरस्य गणमान्यजनाः, पत्रकाराश्च उपस्थिताः आसन्। अन्तिमे कल्याणमन्त्रेण सह सभा समाप्ता।

जयपुरे पुलिसमहानिदेशकानां पुलिसमहानिरीक्षकाणां च त्रिदिवसीयम् अखिलभारतीयसम्मेलनं प्रारब्धम्

जयपुरनगरस्य राजस्थाने अन्तर्राष्ट्रीयकेन्द्रे पुलिसमहानिदेशकानां, पुलिसमहानिरीक्षकाणां च त्रिदिवसीयम् अखिलभारतीयसम्मेलनं जनवरी ५ दिनांके शुक्रवासे प्रारब्धम्। उद्घाटनसत्रे गृहमन्त्री अमितशाहः उपस्थितः आसीत्। सम्मेलने साइबर-अपराधः, आतङ्कवाद-विरोधी-समस्याः, वामपक्षीय-उग्रवादः, कारागारस्य परिष्कारः आन्तरिक-सुरक्षा चेत्यादिषु विषयेषु चर्चा भविष्यति। सम्मेलनस्य अन्यः प्रमुखः विषयः नूतनानां आपराधिकनियमानां कार्यान्वयनार्थं कार्ययोजनायाः विषये विचारः अस्ति। आर्टिफिशियल इंटेलिजेन्स्, डीपफेक्स इत्यादिभिः नूतनाभिः प्रौद्योगिकीभिः उत्पन्नानां समस्यानां विषयेऽपि चर्चा भविष्यति। राष्ट्रियसुरक्षापरामर्शकाः, पुलिसेत्यादीनां संस्थानां अशीत्याधिकाः वरिष्ठाः अधिकारिणः सम्मेलने भागं गृह्णन्ति। एतदतिरिक्तं प्रायः द्विशतं अधिकारिणः साक्षात्सारणद्वारा सम्मेलने भागं गृह्णन्ति। सम्मेलने आहत्य अष्टसत्राणाम् आयोजनं भविष्यति। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी जयपुरं प्राप्तवान्। विमानस्थानके राज्यपालः कलराजमिश्रा, राजस्थानविधानसभायाः अध्यक्षः वासुदेवदेवनानी, मुख्यमंत्री भजनलालशर्मा, प्रदेशस्य भाजपा अध्यक्षः सी.पी. जोशी इत्यादयः तस्य स्वागतं कृतवन्तः। सायंकाले जयपुरनगरे राज्यस्य भारतीयजनतापक्षस्य मुख्यालये दलनेतृभिः सह विविधविषयेषु चर्चां कर्तुं मोदीमहोदयः आयोजितायां सभायां भागं गृहीतवान्।

आलिया वरुणधवनस्य चलच्चित्रं तिथिकारणात् कर्तुं न अस्वीकृतवती

वार्ताहरः - जगदीश डाभी मुम्बई। प्राप्तवार्तानुसारं वरुणधवनस्य चलच्चित्रं 'हम्पी शर्मा की दुलहनिया', 'बद्रीनाथ की दुलहनिया' जनानां बहु रोचते स्म। अधुना वरुणस्य 'दुलहनिया-फ्रेंचाइजी' इत्यस्य तृतीयं चलच्चित्रम् आगच्छति। दुलहनिया ३ इत्यस्य चित्रोत्तलनम् अतीव शीघ्रमेव आरभ्यते। प्राप्तसमाचारानुसारं चलच्चित्रस्य पूर्वनिर्माणकार्यं प्रारब्धम् अस्ति, कतिपयेषु मासेषु चलच्चित्रस्य चित्रोत्तलनम् आरभ्यते। हम्पी शर्मा की दुलहनिया तथा बद्रीनाथ की दुलहनिया इति चलच्चित्रेषु आलिया भट्ट इत्यनेन वधूरूपेण अभिनयः कृतवती। परन्तु अस्मिन् समये आलिया वधुः न भविष्यति। प्राप्तसमाचारानुसारं दुलहनिया ३ इत्यस्मिन् आलिया भट्टस्य स्थाने जाह्वी कपूरः अभिनयं करिष्यति। अधुना जाह्वी कपूरः 'दुलहनिया ३' चलच्चित्रे वरुणस्य वधुः भविष्यति। दुलहनिया ३ इत्यस्मिन् आलिया इत्यस्याः अदृश्यस्य कारणम् अद्यापि न बहिः आगतम्। परन्तु अस्य चलच्चित्रस्य आलियायाः तिथयः नास्ति इति कथ्यते। आलिया वरुणधवनस्य चलच्चित्रं तिथिकारणात् कर्तुं न अस्वीकृतवती।

श्रीरामाय वयं नुमः

दशरथस्यात्मजाय तथा जानकी वल्लभाय।
दशरथस्य पुत्रेष्वग्रजाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
अयोध्यायाः धिपये तथा कौशल्यायाः तनयाय।
दशरथस्य प्राणप्रियाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
राजपदं न स्वीकरणाय पितुराज्ञाञ्च परिपालनाय।
भरतं प्रति स्नेह प्रदर्शनाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
पितुः वचन संरक्षणाय कैकेयीं प्रति द्वेषादि नैव करणाय।
राजपदमपि भरतं प्रति समर्पणाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
रामवत् आदर्शस्थापनाय अहंकारस्वरूप रावणस्य विनाशाय।

आदर्शयुक्त व्यवहार प्रदर्शनाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
लक्ष्मण, भरत, शत्रुघ्न त्रयाणां भातृणामग्रजाय।
समाजे भातृत्वभाव प्रदर्शनाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
शबरीमातुः बद्रीफलस्वीकरणाय अहिल्यायाः उद्धारणाय।
ऋषिगौतमस्य शापविमोचाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
विश्वामित्रस्य पथि गमनाय मार्गे पथिकानां पथोद्धारणाय।
कुलगुरुः वशिष्ठस्यादेशं परिपालनाय श्रीरामाय वयं नुमः॥
सीतामातुः प्राणप्रियाय तथा सर्वस्वं मारुतिनन्दनाय।
अयोध्याऽधिपतिः लव-कुशयोश्च पित्रे श्रीरामाय वयं नुमः॥

डॉ. सन्तोष कुमार
काण्डपालः मानिला,
अल्मोड़ा (उत्तराखण्डः)

द्वितीयदिनं यावत् क्रमशः शेयर-विपणौ वृद्धिः अभवत् ; सेन्सेक्सः ७२००० उपरि स्थगितः , निफ्टी च २१,७०० तः पारे दृष्टः

(हिमसंस्कृतवार्ता: - दिलीपः) (नादौनम् सप्ताहस्य अन्तिमव्यापारदिवसे अर्थात् शुक्रवासे आन्तरिकशेयरविपणयः हरितचिह्नेन स्थगिताः अभवन्। सूचनाप्रौद्योगिकी-बैङ्क-समूहेषु वृद्धिः अभवत्, परन्तु अपराह्णे व्यापारे निवेशकाः औषध-धातु-समूहेषु लाभं अधिकृतवन्तः। इदानीं वैश्विकविपणेषु दुर्बलप्रवृत्तयः दृष्टाः। शुक्रवासरीये व्यापारे बी०एस०ई० सेन्सेक्सः १७९ अंकाः प्राप्ताः। तस्मिन् एव काले निफ्टी इत्यत्र अपि ५२ अंकानाम् वृद्धिः अभवत्। व्यापकविपणेषु मिडकैप सूचकाङ्कः ०.१९ प्रतिशतं, स्मॉलकैप सूचकाङ्कः ०.६१ प्रतिशतं च वर्धितः। ३० शेयरयुक्तः बीएसई बेन्चमार्क सेन्सेक्सः ७२,०२६.१५ इति स्थाने १७८.५८ अंकाः अथवा ०.२५ प्रतिशतं वर्धितः। सेन्सेक्समध्ये ७१,७७९.८३ तः, ७२,१५६.४८ इति परिधिषु व्यापारः अभवत्। अपरपक्षे राष्ट्रिय-शेयर-विनिमयस्य (एन०एस०ई०) निफ्टी-संस्थायाः अपि ५२.२० अंकाः अर्थात् ०.२४ प्रतिशतं वृद्धिः अभवत्। निफ्टी २१,७१०.८० अंकैः दिवसस्य समाप्तिम् अकरोत्। निफ्टी इत्यस्य व्यापारः अपि २१,६२९.२० तथा २१,७४९.६० इत्येतयोः परिधिषु अभवत्।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

लङ्काकाण्डम्! (षट्पञ्चाशत्तमः सर्गः)

हनुमन्मुखात् सीतायाः

शुभसंवादप्राप्तिः

एवं रामेण प्रतिसमादिष्टः मारुतात्मजः हनुमान् लङ्कापुरीं प्राविशत्। तत्र निशाचरैः पूज्यमानः वीरः हनुमान् वृक्षवाटिकाम् अगच्छत्। सीतया विदितः पवनपुत्रः हनुमान् यथान्यायं वाटिकां प्रविश्य स्नानेन हीनां रोहिणीवद् ग्रहैः पीडितां निरानन्दां राक्षसीभिः समावृतां सीताम् अपश्यत्। मारुतात्मजः तदा तस्याः समीपं गत्वा तां प्रणम्य तस्याः पुरतः मौनेन अतिष्ठत्। तम् आगतं महाबलं हनुमन्तं दृष्ट्वा प्रमुदिता देवी सीता स्मृत्वा तूष्णीम् अभवत्। प्लवगोत्तमः हनुमान् तदा सीतायाः सौम्यं मुखं दृष्ट्वा रामस्य सर्वं वचनम् आख्यातुम् आरभत हे देवि! ससुग्रीवः सलक्ष्मणः शत्रुविजयी रामः कुशली अस्ति। विभीषणसहायेन वानरैः सह रामेण बलवता लक्ष्मणेन च रावणः सङ्ख्ये निहतः अभवत्।

प्रेम किञ्चन दिव्यास्त्रम्

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः,
नारदोपाध्यायः, हिमसंस्कृतवार्ता:

प्रेम मानवहृदयस्य किञ्चन मधुरतमं सुन्दरतमञ्च एकं दिव्यवस्तु। तत् तदेव महद्वस्तु स्यात् यच्च मनुष्यजीवनं जीवितुं योग्यं कुर्यात्। प्रेमविहीनो मनुष्यः चलन् शवः इतिवत्, न वा अन्यः। मानवहृदयतो यस्मिन् दिने प्रेमलोपः

सम्भवेत्, तद्धिनतो हि स मनुष्यः कश्चन क्रूरः, निर्दयी, हिंसकः राक्षसवत् भवेत्। मनुष्यस्य प्रेमपरिधिः व्यापकः। सः कदाचित् कृष्णो भूत्वा राधया सह प्रेम कुर्यात्, कदाचित् सिद्धार्थो भूत्वा आहत-हंसार्थं विचलितो भवेत्, एवं कदाचिच्च देशभक्तो भूत्वा महत् देशप्रेम आचरेत्। परन्तु एतेष्वपि सर्वश्रेष्ठं तु जीवान्, मानवान् वा प्रति समाचरितं मानवमनसि उद्भूतं प्रेम हि। चण्डीदासस्य मतानुसारं सर्वस्मादुपरि मनुष्यः स्यात्, तस्मादुपरि चेन्न किमपि विद्यते। यदि मनुष्यहृदये जीवमात्रं प्रति प्रेमभावो नोत्पद्यते, तर्हि तस्य जीवनं निरर्थकम्। महान् लेखकः पंतो युगान्ते कथयति- "सुन्दर है विहंग, सुमन सुन्दर, मानव तुम सबसे सुन्दरतम" इति। प्रकृत्याः सर्वोत्तमा रचना- 'मानवः' इत्येव। तेन मानवकुलेन सह यदि कस्यचन प्रेम न भवेत्, तर्हि तादृशो जनः 'मानवः' इति नाम्ना ख्यापयितुं नैव योग्यः, अधिकारी वा। क्षुद्रस्वार्थस्य तथा पारस्परिकस्य दुराग्रहादिकस्य कारणतो मानवो मानवस्य उपेक्षां करोति, तस्मै असूयां घृणाञ्च दुराचरति। मानवेषु कदाचित् जाति- वर्ण- धर्म- अस्पृश्यभावनादिकारणतः साम्प्रदायिककलहः उत्पद्यते, तस्मात् प्रेममार्गः अवरुध्यते। परञ्च स हि मनुष्यो महान् कथ्यते यश्च

हे देवि! भवत्याः पातिव्रत्यप्रभावाद् रामः युद्धे जयम् अवाप्नोत्। अपिच सः भवतीम् अब्रवीत् हे जानकि! इदानीं त्वं गतज्वरा स्वस्था भव। मया लब्धोऽयं विजयः, रणे रावणः हतः, लङ्का च मया वशीकृता। तव विरहे मया या प्रतिज्ञा कृता, अलब्धनिद्रेण धृतेन अहर्निशं परिश्रमेण समुद्रे सेतुं बद्ध्वा मया सा प्रतिज्ञा पूर्णीकृता। इदानीमपि त्वं रावणालये असि इति तव सम्भ्रमः न भवेत्। अहं लङ्कां जित्वा ऐश्वर्यं सर्वं विभीषणाय अददाम्। लङ्केश्वरः विभीषणः त्वां द्रष्टुं शीघ्रं गमिष्यति। अधुना त्वं स्वगृहे परिवर्तसे इति मत्वा आश्चस्ता भव। हनुमता एवमुक्त्वा शशिनिभाना प्रहर्षेण अवरुद्धा सा सीता किमपि वक्तुं न अशक्नोत्। तद् दृष्ट्वा पवनपुत्रः हनुमान् अब्रवीत् हे देवि! भवती किं चिन्तयति? किमर्थं मां न अभिभाषते? हनुमता एवमुक्त्वा परमप्रीता धर्मपथे स्थिता सा सीता वाष्पगद्गदया वाक्यम् अब्रवीत् हे वीर! पत्युः प्रियं विजयसंवादं श्रुत्वा क्षणं यावत् निर्वाक्या आसम्। त्वं यं शुभसंवादम् अश्रावयः तदर्थं तुभ्यं किं पारितोषिकं ददामि इत्येव चिन्तयामि। अस्यां पृथिव्यां तस्य सदृशं किमपि न पश्यामि।

हिरण्यं वा सुवर्णं वा विविधानि रत्नानि वा, त्रयाणां लोकानां राज्यं वा तुभ्यं दीयते चेदपि तव कृते उपयुक्तं पारितोषिकं न स्यात्। वैदेह्या एवमुक्तः हृष्टः सीतायाः प्रमुखे स्थितः हनुमान् प्रत्यवदत् देवि! भवती तु पत्युः हितैषिणी पत्युः विजयकाङ्क्षिणी, अतः भवती एव ईदृशं स्निग्धं वाक्यं वक्तुम् अर्हति। अन्येषां किं साध्यम्! भवत्याः एतत् स्निग्धं सारवत् वचनं हि देवराज्यादपि विशिष्यते। हतयन्त्रं विजयिनं रामं दृष्ट्वा हि मया तत् सर्वं पारितोषिकं प्राप्तम्। हनुमतः तद् वचनं श्रुत्वा जनकात्मजा मैथिली अतिलक्षणसम्पन्नं माधुर्यगुणभूषितम् अष्टाङ्ग्या बुद्ध्या युक्तं मारुतात्मजं शुभतरं वाक्यम् अब्रवीत् हे सौम्य! इत्थं तु त्वमेव भाषितुम् अर्हसि। त्वं श्लाघनीयः परमधार्मिकः पवनदेवस्य पुत्रः असि। त्वयि बलं शौर्यं श्रुतं विक्रमः औदार्यं तेजः क्षमा धृतिः स्थैर्यं विनीतत्वम् अपि च अन्ये बहवः शोभनाः गुणाः विद्यन्ते।

सीतायाः तद् वचनं श्रुत्वा अत्यन्तं हर्षितः मारुतात्मजः हनुमान् वचनम् अब्रवीत् हे देवि! इदानीं मह्यं प्रभोः श्रीरामस्य समीपं गन्तुम् अनुमतिं ददातु। ततः देवी सीता प्रत्यवदत् हे वीर! शीघ्रम् अहं भक्तवत्सलं पतिं द्रष्टुम् इच्छामि। ततः पवनपुत्रः हनुमान् अब्रवीत् देवि! अद्यैव भवती सलक्ष्मणं पूर्णचन्द्राननं श्रीरामं द्रक्ष्यति। मैथिलीम् एवमुक्त्वा हि हनुमान् शीघ्रं हि तत्र अगच्छत् यत्र श्रीरामः अवस्थितः आसीत्। तत्र गत्वा हनुमान् मैथिल्या यदुक्तं तत् सर्वं श्रीरामाय यथाक्रमेण अकथयत्।

एतत्संकीर्णताक्षुल्लकादिभ्यः उपरिष्ठात् उत्तीर्य विश्वमैत्र्याः एवं मानवप्रेम्णः पुनीतधारायाम् अवगाहनं कुर्यात्। यस्य अन्तरात्मनि मानवमात्रं प्रति विशुद्धं प्रेम स्यात्, तस्य कृते तु अखिलं जगद्धि स्वकुटुम्बत्वेन तिष्ठति। अद्य विश्वे महती युद्धसम्भावना दरीदृश्यते, मानवता विनाशगते पतिता इव। एतस्य कारणं यत् मानवस्य मानवं प्रति प्रेम नास्ति, तच्छून्यवद्वा। कारणं यदि मानवो मानवस्य प्रेमविषये सम्यक् अचिन्तयिष्यत् तर्हि लोके युद्धसम्भावना कथं वा अभविष्यत्? मानवप्रेम्णः अभिवृद्धौ जगतः साहित्यकाराणां महत् योगदानमस्ति। कालिदासः, कीट्स, गेटे, दांते, प्रेमचन्दः, गोर्की इत्यादिभिः बहुभिः साहित्यकारैः मानवो मानवस्य सामीप्ये प्रेषितोऽस्ति। अद्यतनैरस्माभिरपि एतादृशस्य सामाजिक-परिवेशनिर्माणस्य प्रयत्नः करणीयः, यत् विश्वस्य भाविसन्तानाः पारस्परिकं प्रेम हि प्रेम आचरयेयुः। परन्तु एवं न भवेत् यत् एको विषाक्तभावनायुतः, घृणोपेतः, हिंसायुतः कालसर्पः च भूत्वा अपरं दशेत् इति। कारणं पारस्परिकं विशुद्धं प्रेमाचरणं हि विश्वे मानवतायाः रक्षकं भवति। समाजनिर्माणाय प्रेमस्त्रं हि महच्छक्तिसम्पन्नं दिव्यास्त्रं कथ्यते इति, शुभम्।

कोऽहम्? - २

सर्वेऽपि प्राणिनः सर्वदा दुःखरहिताः आनन्दपूर्णाश्च भवितुम् इच्छन्ति। सर्वेषां आत्मनि नितरां प्रीतिश्च लक्ष्यते। तस्याः प्रीतेः कारणम् आत्मनः आनन्दस्वरूपमेव। यश्च आनन्दः स्वस्य स्वरूपभूतः यश्च मनसः अनुपस्थितौ सुषुप्तावस्थायाम् अनुभूयते तस्य अवाप्तये स्वस्य आत्मा वेदितव्यः। तदर्थं ज्ञानमार्गः कोऽहम् इति विचारणारूपः प्रधानं साधनम्।

१) कोऽहम्?

अहं सप्तधातुभिः निर्मितम् इदं स्थूलं शरीरं न अस्मि। अहं श्रोत्र- त्वक्- चक्षु- रसन- घ्राणरूपाणि शब्द- स्पर्श- रूप- रस- गन्धविषयाणि ज्ञानेन्द्रियाणि न अस्मि। अहं वाक्- पाणि- पाद- उपस्थ- पायूरूपाणि भाषण- ग्रहण- गमन- मैथुन- उत्सर्जनक्रियाणि कर्मेन्द्रियाणि न अस्मि। अहं प्राणादयः पञ्चप्राणाः तेषां श्वसनादिक्रियाः च न अस्मि। अहं विचारक्रियं मनः अपि न अस्मि। यत् जगद्वस्तूनां केवलं सुप्तसंस्कारान् दधाति, यस्मिन् स्थूलजगद्वस्तूनां क्रियाणां च पूर्णाभावो विद्यते तदज्ञानमपि अहं नास्मि।

२) यदि अहं एतानि सर्वाणि नास्मि तर्हि कोऽहम्?

उपर्युक्तानां सर्वेषां 'न इदम्' 'न इदम्' एवं निषेधे कृते यः केवलबोधः अवशिष्यते सः एव अहम् अस्मि।

३) तस्य बोधस्य किं स्वरूपम्?

सः बोधः सत्-चित्-आनन्दस्वरूपः अस्ति।

४) तस्य आनन्दस्वरूपस्य आत्मनः साक्षात्कारः कदा भवेत्?

दृश्यमानं जगत् यदा निरस्यते तदा द्रष्टुः आत्मनः साक्षात्कारो भवेत्।

५) सत्यरूपेण प्रतीयमाने जगति स्थितेऽपि द्रष्टुः आत्मनः साक्षात्कारः भवेत् किम्?

न भवेत्तथा।

६) केन कारणेन?

द्रष्टा तथा च दृश्यम् रज्जुसर्पवत् स्तः। यावत् भासमानं सर्पविषयकं मिथ्याज्ञानं न अपगच्छति तावत् तस्य मिथ्याज्ञानस्य आधारभूता या रज्जुः तस्याः ज्ञानं नैव भवति। तथैव यावत् जगतः सत्यत्वविषयिणी अस्माकं भ्रान्तिः न अपगच्छेत् तावत् जगज्ज्ञानस्य आधारभूतः यः आत्मा तस्य साक्षात्कारः न भवेत्।

श्री अभिजित् तोडकरः

सुभाषितशिक्षणप्रमुखः

संस्कृतभारती, पश्चिममहाराष्ट्रप्रान्तः।

हिडिम्बादेवीमन्दिरम्

हिडिम्बादेवीमन्दिरं हिमाचलप्रदेशस्य मनालीनगरे स्थितम् अस्ति। एतत् हिडिम्बादेव्यै अथवा हिर्मादेव्यै समर्पितं प्राचीनं गुहामन्दिरम् अस्ति। महाभारते या भीमपत्नी इति परिकीर्तितः। मन्दिरे उत्कीर्णस्य शिलालेखानुसारम् अस्य मन्दिरस्य निर्माणं राजाबहादुरसिंहेन १५५३ ई. पैगोडाशैल्या निर्मितम् एतत् मन्दिरम् अतीव सुन्दरम् अस्ति। एतत् मन्दिरं मनालीनगरस्य समीपे पर्वतस्य उपरि स्थितम् अस्ति। मनालीनगरम् आगच्छन्तः पर्यटकाः अत्र अवश्यमेव आगच्छन्ति। देवदारवृक्षैः परितः अस्य मन्दिरस्य सौन्दर्यं हिमपातानन्तरं दृश्यमानं भवति।